

Tajne hrvatskih privatnih kolekcionara (3.): Zavičajne zbirke – vrijedna svjedočanstva nekadašnjeg načina života

Miće Jurjević (desno) već godinama prikuplja obrovačku povijesnu baštinu

Mnogi hrvatski gradovi nemaju svoje muzeje, ali zato imaju strastvene zavičajne kolekcionare koji svoje zbirke posuđuju za izložbe ili ih sami organiziraju. Iz takvih zbirki nastale su i brojne monografije starih razglednica koje su dragocjena svjedočanstva nekadašnjeg izgleda gradova i važan izvor informacija kod rekonstrukcije pojedinih građevina nakon rata ili potresa

Piše: Nives Matijević

Dobro vođen muzej velika je društvena vrijednost za lokalnu zajednicu i očuvanje njezina nasljeđa i identiteta. No, bez stalne i aktivne potpore države, lokalne vlasti ili sponzora – a nekad su muzeje podržavali najbogatiji ljudi u društvu – teško može ispuniti taj cilj.

Prema upisniku javnih i privatnih muzeja u Hrvatskoj je pri Muzejskom dokumentacijskom centru registrirano ukupno 168 muzeja i galerija. Od toga broja Republika Hrvatska osnovala je njih 23, županije su osnivači 14 muzeja, Grad Zagreb 11, ostali gradovi 87, općine osam, a domaće pravne ili fizičke osobe osnovale su 22 muzeja.

Mnogo je gradova koji nemaju svoje muzeje, ali mnogi od njih imaju **zavičajne kolekcionare koji marljivo prikupljaju i proučavaju lokalnu baštinu**, a predmete iz svojih zbirki posuđuju za izložbe, sami organiziraju izložbe, svojim saznanjima i zbirkama drugima pomažu kod pisanja znanstvenih radova ili na temelju materijala koji su prikupili sami objave knjigu o svom kraju. Iz tih zbirki mnogo puta su nastale monografije starih razglednica pojedinih gradova, dragocjena svjedočanstva njihova nekadašnjeg izgleda. Same razglednice, koje pomalo nestaju iz uporabe, važan su izvor informacija i kod rekonstrukcije pojedinih građevina nakon rata ili potresa.

Petrinja čeka muzej

Jedan od gradova koji nema muzej, a iz mnogo razloga bi ga trebao imati je Petrinja, ističe **Domagoj Bernić**, kolekcionar baštine Petrinje i Banije. Iza njega je, inače, niz izložbi na kojima je prezentirao predmete iz svoje zbirke, a jedna od njih bila je Petrinja i Petrinjci u Velikom ratu, koju je s kolegom iz Matice Hrvatske **Vladimirom Krpanom** priredio 2020. godine, poprativši je i istoimenim katalogom.

“Što je najbolje, Petrinja je između dva svjetska rata imala muzej u zgradi Hrvatskog doma, koja je u ratu srušena. Postoji i popis predmeta koji su bili u muzeju, ali sami predmeti su nakon rata razgrubljeni. Svojedobno je i **Đuro Gavrilović** nudio da od stare tvornice napravi muzej i pokloni gradu, ali ni od te inicijative nije bilo ništa. Gradonačelnici Petrinje su redom obećavali osnivanje muzeja, ali na obećanjima je i ostalo. I sadašnja je gradonačelnica deklarativno za osnivanje muzeja, ali se ništa ne pokreće. Istina, u Petrinji je otvoren Interpretacijski centar baštine Banovine (ICBB), ali nemaju ni fundusa, niti osobu koja zna interpretirati”, kaže Bernić.

Bernićeva zbirka je, kaže, prikupljena 40 godina, sastoji se od stotina predmeta vezanih za ovaj kraj – razglednica, mapa, grafika, veduta, fotografija, novca, medalja, te knjiga i novina tiskanih u nekadašnjim petrinjskim tiskarama, plakata, prospekata, pamfleta, umjetničkih slika... Ima kaže i ‘jaku’ zbirku vezanu za lik austro-ugarskog feldmaršala **Svetozara Borojevića**, koji je rodom iz Umetića nedaleko od Kostajnice, a roditelji su mu pokopani u Petrinji.

Razglednica iz arhiva Ogranka Matice hrvatske u Petrinji

“U Petrinji je rođen general **Franjo** barun **Jelačić**, otac bana **Josipa Jelačića**, koji je bio zapovjednik glinske pukovnije a dolazio je Petrinju u posjet bratu Đuri. S ovim krajem su povezani i Šubići – po utvrdi Zrinu prozvani su Zrinski, a bili su vlasnici i utvrde Gvozdansko. Osim što ima bogatu vojnu povijest, Petrinja je zahvaljujući svojoj pedagoškoj akademiji i grad učitelja...”, nabraja Bernić i dodaje da o svemu tome ima ponešto u svojoj zbirci. Dodajmo i da su u Petrinji rođeni i slikar **Krsto Hegedušić** i astronom **Oton Kučera**.

“Kad bi se u Petrinji osnovao muzej, bio bih spreman dio zbirke donirati, a dio prodati muzeju. No, glavni je problem prostor, koji nikako da se pronađe, iako se već nekoliko zgrada razmatralo kao potencijalne lokacije muzeja. Dio zbirke mi je nažalost stradao u potresu, prije svega tradicionalna petrinjska keramika, te stakleni predmeti. Inače, bogatu arhivu imao je i pokojni petrinjski kolekcionar, povjesničar **Ivica Golec** (autor Povijesti grada Petrinje, te niza drugih knjiga koje se bave lokalnom poviješću). Njegovi nasljednici bi bili također spremni dio njegove ostavštine donirati muzeju.”

Bernić godinama surađuje s muzejima širom Hrvatske, kojima ponudi ono što bi ih moglo zanimati, a njemu se ne uklapa u zbirku. “Velike su tu razlike od kustosa do kustosa – ima divnih mladih ljudi koji se jako trude oko izložbi, a imate i onih kojima je teško u evidenciju uvesti novi predmet”, napominje.

Obrovački slučaj

“Istina je da Obrovac ima muzej, ali on je vrlo siromašan i tamo ne možete ništa doznati o poznatim Obrovčanima kao što su obitelj Desnica, **Antun Colnago, Stjepan Buzolić, Janko Mitrović, Petar Jagodić Kuridža** i mnogi drugi.... Niti o njima ima spomena bilo gdje drugdje u gradu”, kaže **Miće Jurjević**, predsjednik Matice Obrovčana, savjetnik u zagrebačkim Agram-brokerima i dobro poznato ime u hrvatskim financijskim krugovima. Ne zaboravlja podsjetiti ni da su iz ovih krajeva nogometaši **Luka Modrić, Dado Pršo, Damir Desnica...**

Zato se Jurjević prije nekoliko godina prihvatio posla oko prikupljanja obrovačke povijesne baštine. Prikupio je dosad 50-ak razglednica nekadašnjeg Obrovca plus još toliko fotografija, dokumente, tisak i razni drugi materijal. Dio je dobio od starih Obrovčana, iz njihovih obiteljskih albuma, a dio otkupio. Obišao je sve muzeje i arhive u kojima se moglo naći nešto vezano za Obrovac, iskopirao sve što je mislio da može biti korisno i poplačao muzejima naknade za korištenje njihovih materijala, pregledao sav tisak i pronašao da je najstariji članak o Obrovcu iz 1820. u Danici Ilirskoj. Godine 2016. organizirao je izložbu prikupljenog materijala o povijesti Obrovca i tom je prilikom dobio poticaj da ih objavi u knjizi. Tim više, kaže, što Obrovac, nekad davno grad krbavskih knezova iz roda Gusića, kasnije nazvanih Kurjakovići, nikad nije dobio svoju monografiju.

Potom je Jurjević s nizom sveučilišnih profesora i znanstvenika dogovorio pisanje znanstvenih radova o Obrovcu u raznim povijesnim razdobljima i o poznatim Obrovčanima, koji bi trebali biti objavljeni u budućoj knjizi Obrovac kroz vjekove. Istraživanja i priprema knjige financirani su sredstvima Matice Obrovčana koja okuplja oko 260 članova i sponzora, a obrovačka vlast – a to je već 25 godina koalicija HDZ-SDSS – odbija, kaže, inicijative Matice Obrovčana, kao i projekte koje su kandidirali za financiranje, među kojima je tiskanje i prezentacija spomenute knjige. Zbirku koju je prikupio Jurjević u budućnosti planira darovati muzeju, a u međuvremenu pred Maticom Obrovčana je još dosta posla oko istraživanja i promocije obrovačke baštine.

Pozdrav iz Donjeg Miholjca

Senad Gradašćević još je jedno poznato ime među kolekcionarima i antikvarima. Kao zaljubljenik povijest Donjeg Miholjca, Gradašćević je dugogodišnji kolekcionar razglednica ovoga grada među kojima su osobito brojne one s prikazom dvorca Mailáth, ali i svih drugih predmeta vezanih za Miholjac, koji također nema svoj muzej. Nedostaje mu, kaže, još možda desetak razglednica Miholjca, do kojih ne može doći.

“Sve je počelo još 1992. kada je još u Miholjcu osnovano Društvo ljubitelja starina, gdje sam bio tajnik, koje se trebalo baviti prikupljanjem i čuvanjem predmeta vezanih za povijest naselja bivše općine Donji Miholjac – arheoloških i etnografskih predmeta, numizmatike, dokumenata, fotografija... Društvo je djelovalo desetak godina, a onda se pomalo raspalo, a ja sam se nastavio baviti starinama, kupovati materijale na aukcijama i sajmovima, te na razne druge načine dolaziti do dokumenata i drugih predmeta”, kaže.

Danas je Gradašćević vlasnik najveće zbirke vezane za Donji Miholjac, tako da mu je već teško nabaviti nešto što još nema. A tu je oko 200 razglednica plus još oko stotinu fotografija, zatim vrijedni plakati sokolskih i pjevačkih društava, značke i bedževi od prije Drugog svjetskog rata do

danas, pisma, memorandumi i pečati tvrtki koje su nekad postojale u ovom kraju. Više puta je posuđivao predmete iz zbirke za potrebe pisanja monografija, a i sam je 2006. izdao monografiju starih razglednica Pozdrav iz Donjeg Miholjca, koja je vrlo brzo rasprodana.

Govoreći o budućnosti zbirke, kaže da bi predmete koje je dobio bi spreman donirati muzeju kad bi on postojao u Donjem Miholjcu, a one koje je kupio bi prodao. No, kako muzeja nema, razmišljao je o tome da zbirka barem dijelom završi u Muzeju Slavonije u Osijeku. U međuvremenu i sam se bavi prodajom starina, a ističe kako su danas osobito traženi predmeti za uređenje doma, poput thonet stolica, lusteri i drugih predmeta industrijskog dizajna.

Novinarski projekt 'Tajne hrvatskih privatnih kolekcionara – istraživača i čuvara kulturne baštine' realiziran je u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije
